

ECPAT-NL voert sinds 1995 in Nederland campagne tegen seksuele uitbuiting van kinderen, waaronder kindersekstoerisme. Prostitutie van minderjarigen in relatie tot reizen is een wereldwijd erkend probleem. Reisorganisaties kunnen een belangrijke rol spelen in het beschermen van kinderen tegen seksuele uitbuiting. ECPAT-NL heeft daarom samen met een aantal andere Europese ECPAT organisaties en de WTO (World Tourism Organisation) en gesteund door de EU, een 'Code of Conduct' voor de reisindustrie ontwikkeld. Deze bestaat uit de volgende elementen: het vastleggen van een ethisch beleid; het trainen van eigen personeel en personeel in bestemmingslanden; clausules in contracten met partners in bestemmingslanden waarin bepaald wordt dat prostitutie van minderjarigen op geen enkele manier geduld wordt; informeren van reizigers; informeren van diverse belanghebbenden in bestemmingslanden; opnemen van genomen maatregelen in het jaarverslag.

Voor informatie: www.ecpat.nl,
e-mail ecpat@retour.net of
telefoon 024-3606224

ECPAT-NL is een coalitie van Defence for Children International, KerkinActie/KinderenindeKnel, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Mensen in Nood/Cordaid en Stichting Retour.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door:

Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen *een wereldwijd probleem*

INFORMATIEMAP

REISINDUSTRIE
SPECIAL

COLOFON

Tekst:

Ellen van Benthem
Anke van den Borne
Theo Noten

Met dank aan:

Henny van Boekel
Ted Strop

Eindredactie:

ECPAT-NL

Vormgeving:

Carlo Gremmen

Foto voorpagina:

© Cyrill Ardin

Achterpagina:

Kunstwerk: Tineke Vermeer
Foto: © Wiel Pijls

Lay out en druk:

Schoth Grafimedia BV

december 2001
ISSN 1386-1921

ECPAT-NL

Postbus 1570
6501 BN NIJMEGEN
Email: ecpat@retour.net
Website: www.ecpat.nl

KINDERPROSTITUTIE IN RELATIE TOT REIZEN

Inleiding

Sinds een aantal jaren wordt er steeds meer aandacht geschonken aan commerciële seksuele uitbuiting van kinderen, zoals kinderprostitutie. Bij kinderseksuïerisme gaat het om kinderprostitutie in relatie tot reizen. Het beeld van kinderseksuïeristen dat door de media neergezet wordt is nogal eenzijdig en de oorzaken voor het bestaan van kinderseksuïerisme worden gesimplificeerd. De media doen daarmee geen recht aan de meervoudige en complexe factoren die de oorzaak zijn van het ontstaan en voortduren van kinderprostitutie in relatie tot reizen.

Kinderprostitutie (=prostitutie van minderjarigen)

Seks in ruil voor geld of goederen (eten, kleding, cadeautjes) waarbij de prostituee, zowel jongens als meisjes, jonger is dan 18 jaar.

Kinderseksuïerisme (=kinderprostitutie in relatie tot reizen)

Een kinderseksuïerist is iemand die naar een ander land reist en daar een kind (jonger dan 18 jaar) seksueel misbruikt.

De reisindustrie speelt een belangrijke rol in de bestrijding van het probleem. Zowel de reisindustrie als individuele vakantiebestemmingen kunnen het zich niet veroorloven om geassocieerd te worden met kinderseksuïerisme. Het recht op bescherming tegen seksueel geweld en seksuele uitbuiting is in de eerste plaats een kwestie van mensenrechten en kinderrechten. Ten tweede is kinderseksuïerisme schadelijk voor de lange termijn ontwikkeling van reisondernemingen en de duurzame ontwikkeling van de mondiale samenleving. Er gaat veel geld om in de reisindustrie en het is in het belang van zowel de landen waar de toeristen vandaan komen

Frans de Man

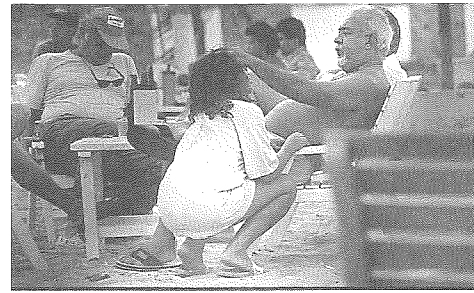
als de bestemmingsgebieden waar ze naar toe reizen, dat de toerismesector een 'vriendelijke' en 'schone' sector is en blijft. De mensen die werkzaam zijn in de reisindustrie hebben op alle niveaus contact met reisorganisaties en accommodaties in landen waar kinderen seksueel uitgebuit worden. Bovendien hebben ze direct contact met reizigers. Zij kunnen dus een sleutelrol spelen in de bestrijding van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen in relatie tot reizen. Deze handleiding is daarom speciaal geschreven om mensen die werkzaam zijn in de reisindustrie, met name reisleiders en hostesses, voor te lichten. Door grotere bewustwording en kennis over kinderprostitutie onder reispersoneel en reizigers te creëren, zowel in landen waar de

toeristen vandaan komen als in ontvangende landen, wordt de onwetendheid hierover bij reizigers tegengegaan en zullen reizigers minder snel ter plekke in de verleiding komen gebruik te maken van de diensten van minderjarige prostituees.

Achtereenvolgens wordt uitgelegd wat kindersekstoerisme is, waarom kinderen in de prostitutie terechtkomen, wie de daders zijn en hoe de Nederlandse wetgeving op het gebied van seks met minderjarigen in elkaar steekt. Vervolgens komt de rol van de reisindustrie aan bod: wat doet de reisindustrie al en wat kunnen de verschillende medewerkers in de reisindustrie doen om kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuiting?

Reizen en prostitutie

Vakantie en seks worden vaak in een adem genoemd. Er is in het algemeen geen directe relatie tussen de reisindustrie en de seksindustrie. Wel maken ze van elkaars faciliteiten gebruik: redlight districts (rosse buurten) worden vaak als toeristische attractie gepresenteerd, de reiziger en sekstoerist moeten allebei vervoerd worden naar de bestemming en maken gebruik van accommodatie, et cetera. Ver weg van huis, in een vreemde omgeving, zonder sociale controle, hebben sommige mensen andere normen en waarden dan dat ze thuis hebben en liggen de grenzen anders. Daardoor kunnen mensen op vakantie in de verleiding komen om gebruik te maken van de diensten van een minderjarige prostituee. Veel van deze mensen zouden zich anders gedragen wanneer ze voorgelicht waren, voor of tijdens de reis, over het bestaan van prostitutie van minderjarigen, de psychische gevolgen hiervan voor slachtoffers en de juridische consequenties voor de klant. Het is dus van belang dat reisorganisaties hun personeel en klanten informeren.

Roel Burgler

Oorzaken

Er is niet één oorzaak aan te wijzen voor het bestaan van seksuele uitbuiting van kinderen. Verschillende factoren dragen bij aan het ontstaan en het in stand houden ervan. Deze factoren hebben betrekking op zowel de vraag- als de aanbodzijde. Sommige factoren zijn universeel, andere factoren zijn ingebed in de historische en sociaal-culturele context van een land of streek.

Wijs op reis

Uit: 'Wijs op Reis; tips & adviezen voor reizigers naar het buitenland' van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Oplage: jaarlijks 500.000

Sekstoerisme

Bepaalde landen zijn in trek als vakantiebestemming vanwege het sekstoerisme. Seksuele omgang wordt u tegen betaling aangeboden. Deze omgang is in veel gevallen strafbaar, ook als er geen sprake is van minderjarigheid. Sekstoeristen lopen het risico meerdere jaren achter de tralies te verdwijnen. Excuses als 'maar hij/zij vroeg er zelf om', of 'maar hij/zij zag er veel ouder uit' helpen u niet tijdens een politieverhoor of rechtszaak. Bovendien kan iemand die zich in het buitenland schuldig maakt aan seksueel misbruik en kinderprostitutie, daarvoor ook in Nederland worden vervolgd.

Uit: 'Tips voor verre trips' van de ANWB-ledenwijzer. Oplage: jaarlijks 45.000

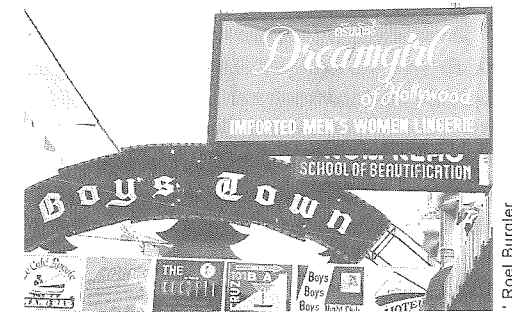
Kinderprostitutie

ANWB ondersteunt de strijd van ECPAT tegen seksuele uitbuiting van kinderen waar ook ter wereld. Seksueel misbruik van kinderen is strafbaar. Ook als dat misbruik in het buitenland plaatsvindt, kan het in Nederland leiden tot een fikse straf. Mocht u tijdens uw reis situaties tegenkomen waarin kinderen seksueel worden misbruikt, meldt dit dan, bijvoorbeeld aan uw reisleader, uw hotel en/of de lokale politie.

Armoede wordt vaak gezien als een van de belangrijkste oorzaken voor het feit dat kinderen seksueel uitgebuit (kunnen) worden. Door de uitzichtloze situatie waarin kinderen zitten, kunnen ze het idee hebben dat er geen andere mogelijkheid is om in hun bestaan te voorzien dan de prostitutie in te gaan. Vaak zijn deze kinderen dakloos en/of drugverslaafd, hebben ze geen familie of voelen ze zich juist zo verantwoordelijk voor hun familie dat ze elke gelegenheid aangrijpen om geld voor hen te verdienen. Hoewel armoede vaak een katalysator is voor het bestaan van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen, is het niet de enige oorzaak. De meeste kinderen uit arme gezinnen komen niet in de seksindustrie terecht, terwijl er ook veel kinderen zijn die geen armoede kennen en toch met seksuele uitbuiting te maken hebben. Commerciële seksuele uitbuiting van kinderen vindt zowel plaats in ontwikkelingslanden als in ontwikkelde landen. Naast armoede zijn er dus andere factoren die ten grondslag liggen aan deze problematiek.

Zo spelen sociaal-economische factoren een belangrijke rol. De veranderende omstandigheden waarin mensen leven en veranderende normen en waarden, kunnen ervoor zorgen dat bepaalde groepen mensen in een kwetsbare positie terechtkomen. Kinderen vormen dan een extra kwetsbare groep. Ook sociale en culturele aspecten zijn van invloed op het voorkomen van seksuele uitbuiting van kinderen. In veel samenlevingen bestaan mythes rondom het hebben van seks met een maagd of een kind. Zo gelooft men in veel landen dat seks met een maagd je jonger maakt en potentie en succes in zaken brengt. In veel landen zijn vrouwen en meisjes tweedegradersburgers, waardoor ze minder rechten hebben dan mannen en jongens. Zij hebben

soms moeilijk toegang tot onderwijs of mogen niet buitenshuis werken. Deze economische afhankelijkheid van mannen en het gebrek aan kennis maken meisjes kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. In landen waar een taboe rust op het hebben van seks voor het huwelijk, is het gebruikelijk dat mannen al vanaf jonge leeftijd naar prostituees gaan. Psychologische factoren spelen een rol. Dat wil zeggen dat kinderen die in een seksuele uitbuitingssituatie terechtkomen vaak emotioneel verwaarloosd zijn of te maken hebben gehad met mishandeling of seksueel misbruik tijdens hun kinderjaren. Hierdoor kampen ze vaak met een negatief zelfbeeld wat de kans vergroot dat ze (opnieuw) in een soortgelijke misbruik-

Roel Burgler

situatie terechtkomen, bijvoorbeeld in de gedwongen prostitutie. Ook de politieke situatie in een land is van belang, zoals oorlog, aanwezigheid van militairen, politieke bereidheid om actie te ondernemen tegen dit probleem en de georganiseerde criminaliteit aan te pakken. De angst voor aids draagt ertoe bij dat er een toenemende vraag naar jonge prostituees is. In sommige landen gelooft men dat seks met een maagd de kans verkleint op een HIV-besmetting. Ook zijn kinderen gedwongen om voor zichzelf te zorgen als een van de ouders of beide wegvallen door aids, wat kinderen kwetsbaar maakt. Tevens speelt de toenemende consumptiebehoefte een rol.

Tenslotte zijn mensen veel meer gaan reizen en daarmee is ook het aantal mensen toegenomen dat op bestemming (betaalde) seks bedrijft. In de gebieden waar prostitutie toeneemt, zie je dan ook vaak een groei van het aantal minderjarige prostituees. Zo stijgt het aantal toeristen dat zich met kinderprostitutie inlaat. Daarnaast is het belangrijk hoe een touroperator een bestemming op de markt brengt. In sommige reisbrochures voor verre en exotische bestemmingen lachen de vrouwen je vaak uitnodigend toe.

Gevolgen

Kinderen die in de prostitutie terecht komen en seksueel worden uitgebuit en misbruikt, ondervinden hier hun hele leven hinder van. Ze zijn emotioneel beschadigd, wat een gezonde toekomst en ontwikkeling in de weg staat. Ook hebben ze vaak lichamelijke klachten van uiteenlopende aard: ongewenste zwangerschappen en verwondingen. Een groot percentage is besmet met HIV en andere seksueel overdraagbare aandoeningen.

Omvang van het probleem

In tegenstelling tot het beeld dat de meeste mensen hebben, komt seksuele uitbuiting van kinderen overal ter wereld voor. Cijfers zijn moeilijk te geven omdat seksuele uitbuiting van kinderen vaak in het verborgene plaatsvindt. Dit geldt zowel voor Nederland als andere landen in de wereld. Daarnaast zorgt het taboe dat in veel landen nog steeds rust op het onderwerp ervoor dat er weinig onderzoek gedaan wordt en er publiekelijk weinig aandacht aan het thema besteedt wordt.

Bijlage A bevat uitgebreide informatie over de stand van zaken rondom kinderprostitutie en kindersekstoerisme per regio.

DADERS, MOTIEVEN, WETGEVING

Daders

Naast criminelen als pooiers en handelaren die hun geld verdienen aan seksuele uitbuiting van kinderen, zijn er natuurlijk ook andere groepen misbruikers, namelijk degene die letterlijk gebruik maken van de seksuele diensten van een kind. Wie zijn nu de daders? Welke mensen laten zich in met seksuele uitbuiting van kinderen? Misbruikers komen uit alle lagen van de bevolking en hebben verschillende sociale achtergronden. Ze kunnen in ieder land en ieder beroep aangetroffen worden. Ze kunnen heteroseksueel, maar ook homo-seksueel zijn. Hoewel het merendeel van de misbruikers mannelijk is, zijn er ook vrouwelijke misbruikers. Misbruikers kunnen grofweg in twee categorieën verdeeld worden:

- De preferentiële misbruiker: mensen die bewust en gericht op zoek gaan naar seksueel contact met minderjarigen.
- De situationele misbruiker: mensen die seks zoeken en uit nieuwsgierigheid, onwetendheid of onverschilligheid bij minderjarigen uitkomen, bijvoorbeeld omdat de situatie zich voordoet. Deze misbruikers vinden het kind seksueel aantrekkelijk (niet het kind als zodanig, maar als beschikbaar seksobject), ze willen wel eens experimenteren of het wordt ze makkelijk gemaakt de ogen te sluiten voor de ware leeftijd van de kinderen en hun instemming om seks te hebben. Voor deze groep maakt het niet uit of het seks met volwassenen of met kinderen betreft. Zij zien geen kind, maar een jonge prostituee.

Daarnaast heb je mensen die niet per se op zoek zijn naar seks, maar wel een bezoek

brenge aan clubs en bars waar kinderen seksueel uitgebuit worden. Deze categorie maakt zich indirect schuldig aan seksueel misbruik van kinderen. Dit is de categorie mensen waar je het meest mee in aanraking zult komen als je in de reisindustrie werkt en ook de categorie mensen die zich anders zouden gedragen wanneer ze voorgelicht zouden zijn.

Motieven

Misbruik van minderjarige prostituees vindt vaak plaats in het buitenland. Anonimiteit is al genoemd als motief. Ook vergoelijken daders die in het buitenland bewust kinderen seksueel misbruiken hun gedrag vaak door te zeggen dat men in die culturen vrijer omgaat met seks en dat dit in die cultuur geaccepteerd is. Of ze overtuigen zichzelf door te denken dat het misbruik een manier is om arme kinderen wat geld te laten verdienen. Racistische motieven (het zich boven een ander ras verheven voelen) of de macht van het geld, kunnen eveneens een drijfveer zijn voor ongehoord seksueel gedrag. Daarnaast is het vaak moeilijk om de leeftijd van mensen in te schatten en dus te bepalen of iemand meerder- of minderjarig is. Een andere reden waarom kinderen door reizigers seksueel misbruikt worden, is de vanzelfsprekendheid waarmee zij in sommige landen als seksuele partner worden aangeboden op straat, in bars en hotels.

Wetgeving

In Nederland is de wetgeving op het gebied van seksueel misbruik van kinderen vrij ingewikkeld, omdat de overheid streeft naar een balans tussen seksuele vrijheid en bescherming van burgers op dit gebied,

speciaal van minderjarigen. In het kader van de bestrijding van kinderprostitutie is de nieuwe wet Opheffing Algemeen Bordeelverbod (oktober 2000) van belang. Daarmee is prostitutie (van meerderjarigen dus) legaal geworden. Vormen van seksuele exploitatie van minderjarigen worden in deze wet strafbaar gesteld. Zowel degene die seksuele handelingen van minderjarigen tegen betaling mogelijk maakt (de bordeelhouder/pooier), als degene die daarvan gebruik maakt (de klant) is strafbaar. De straf voor de klant is maximaal vier jaar. Met de wet Opheffing Bordeelverbod maakt de Nederlandse overheid duidelijk dat prostitutie van minderjarigen uit den boze is.

Extraterritoriale wetgeving

In de meeste landen is seksuele uitbuiting van kinderen strafbaar en kan het tot lange gevangenisstraffen leiden. Om burgers die in het buitenland een seksueel delict hebben gepleegd ook in eigen land te kunnen vervolgen is extraterritoriale wetgeving van belang. Dit betekent dat de wetgeving ook van toepassing is voor misdaden begaan in het buitenland. Hiervoor geldt in Nederland echter ook het dubbele criminaliteitsbeginsel. Dat wil zeggen dat de misdaad (in dit geval kinderprostitutie) in het land waar deze gepleegd wordt ook strafbaar moet zijn. ECPAT is voorstander van afschaffing van het dubbele criminaliteitsbeginsel. Dit betekent dat als een kinderseksuöerist in een ander land opgepakt wordt, dit vergriep niet per se strafbaar hoeft te zijn in het land waar het gebeurd is.

In het begin van de ECPAT campagne was er sprake van weinig effectieve wetgeving, laat staan handhaving van de wet, om seksuele uitbuiting van kinderen tegen te gaan. Nu hebben meer dan twintig landen wereldwijd extraterritoriale wetgeving op het gebied van seksuele uitbuiting van

kinderen. Het blijft echter moeilijk om deze wetten toe te passen, omdat er vaak problemen zijn met de bewijsvoering en het in een ander land verkregen bewijs aan de strafrechtelijke normen van het eigen land moet voldoen. Daarom is samenwerking tussen overheden zo belangrijk. Landen met extraterritoriale wetgeving zijn: Australië, België, Canada, Duitsland, Denemarken, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Italië, Japan, Luxemburg, Nederland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zweden, Zwitserland, Taiwan, Thailand en de Verenigde Staten.

Veroordelingen

Een 45-jarige man is door het Amsterdamse gerechtshof in 1998 veroordeeld tot vijf jaar cel wegens misbruik van zeer jonge meisjes op de Filipijnen, en de vervaardiging, invoering en in bezit hebben van kinderpornografie. Tegen hem was zes jaar geëist. Deze man reisde herhaaldelijk naar de Filipijnen, waar hij zich in hotels meerdere keren vergreep aan jonge meisjes. Daarnaast achtte het hof twee op video vastgelegde verkrachtingen bewezen. De zaak kwam aan het rollen toen een ontwikkelingscentrale, die met de negatieven van de foto's van de dader in aanraking kwam, naar de politie stapte. In de woning van de verdachte troffen rechercheurs meer dan 1000 foto's en een hoeveelheid pornografisch videomateriaal aan. (Volkskrant, 27 november 1998)

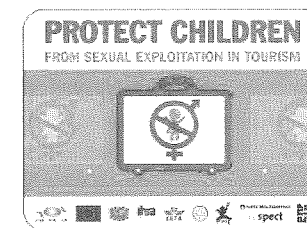
DE REISINDUSTRIE

Internationaal

Sinds 1996 hebben een aantal internationale overkoepelende organisaties in de reisindustrie zich uitgesproken tegen kinderseksuöerisme. De WTO (World Tourism Organisation) is een internationale campagne tegen kinderseksuöerisme gestart, waar de Universal Federation of Travel Agents' Associations (UFTAA) ook bij betrokken is. Andere organisaties die verklaringen hebben opgesteld tegen kinderseksuöerisme zijn:

- International Air Transport Association (IATA),
- International Federation of Touroperators (IFTO),
- International Hotel Association (IHA),
- National Travel Agents and Touroperators Association within the European Union (ECTAA),
- regionale en lokale werknemersorganisaties verbonden aan de International Union of Food, Agricultural, Hotel, Restaurant, Catering, Tobacco & Allied Workers (IUF).

De voorstellen variëren van het geven van voorlichting aan reizigers en eigen personeel, tot het opstellen van richtlijnen voor de bestrijding van seksueel misbruik van kinderen in relatie tot reizen. Dit is een goede zaak. Het is echter belangrijk dat deze voorstellen omgezet worden door individuele reisondernemingen in concrete maatregelen.

ANVR

Binnen Nederland heeft het ANVR (Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen) al sinds 1996 een gedragscode tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Er is afgesproken dat de leden van het ANVR zich op geen enkele manier mogen inlaten met het organiseren en aanbieden van reizen die mede kinderprostitutie ten doel hebben. Ook zullen zij zorgen dat contracten met hotels kunnen worden opgezegd indien deze gelegenheid geven tot het misbruiken van kinderen in het hotel of kinderseksuöeuses toelaten. Vanaf oktober 2001 is het verplicht voor leden van het ANVR om een informatieve tekst over kinderprostitutie in hun brochure te plaatsen, hun reisleiding te informeren over de problematiek van seksuele uitbuiting van kinderen en de ECPAT-informatiemap voor reispersoneel in huis te hebben en te verspreiden onder hun personeel.

Code of Conduct

Een aantal Europese ECPAT-organisaties hebben onder auspiciën van de WTO en gesteund door de Europese Commissie een Code of Conduct (gedragscode) voor de reisindustrie ontworpen, die een uitbreiding en concretisering is van de gedragscode van het ANVR. Reisorganisaties kunnen deze gedragscode ondertekenen, waarmee ze zich verplichten tot het nemen van een aantal concrete maatregelen tegen kinderprostitutie in relatie tot reizen. De maatregelen houden het volgende in:

1. Het ontwikkelen en vastleggen van een ethisch beleid ter bestrijding van kinderprostitutie.
2. Het trainen van eigen personeel en personeel in bestemmingslanden.

3. Clausules in contracten met agenten en hotels in bestemmingslanden waarin bepaald wordt dat prostitutie van minderjarigen op geen enkele manier geduld wordt.
4. Informeren van reizigers over het probleem kinderprostitutie.
5. Informeren van sleutelpersonen en -organisaties, agenten, zakenpartners, Nationale Toerisme Organisaties, et cetera in bestemmingslanden.
6. Jaarlijks rapporteren in het jaarverslag over de maatregelen die genomen zijn in het kader van de gedragscode.

De gedragscode streeft ernaar dat reisonderneringen concrete maatregelen nemen die zichtbaar zijn voor de klant en zodoende getoetst kunnen worden.

Belang voor reisorganisaties

Onderzoek van de EU in 1998 heeft aangetoond dat mensen niet nietsvermoedend op vakantie met seksuele uitbuiting van kinderen geconfronteerd willen worden. Volgens dit onderzoek zou 62% van de Nederlanders niet meer naar een vakantiebestemming gaan als blijkt dat

© Brass Kofferlabel ECPAT-NL, dat bijvoorbeeld bij de reistascheuten gevoegd kan worden

daar kinderseksuetoerisme voorkomt. Het wordt als een smet op de vakantie gezien. Het is voor reisorganisaties dus zaak dat ze hun klanten hierover voorlichten, zodat mensen op een bestemming weten waar ze niet moeten komen als ze niet met kinderprostitutie geconfronteerd willen worden. Door het aannemen van deze gedragscode komen touroperators tegemoet aan deze verwachtingen. Voor meer informatie over het implementeren van de gedragscode, kan contact opgenomen worden met ECPAT-NL.

Rol van reispersoneel

Wanneer een reisorganisatie aandacht gaat besteden aan kinderprostitutie in relatie tot reizen is het belangrijk dat het personeel op alle niveaus betrokken wordt: van management tot regiocoördinatoren, tot baliepersoneel. Dit geldt ook voor de contacten op de bestemming. Hieronder volgen aan aantal richtlijnen voor achtereenvolgens reisleiders, hostesses en lokale gidsen, hotelpersoneel en reisorganisaties en incoming agents.

Reisleider-hostess-lokale gids

Reisleiders, hostesses en lokale gidsen kunnen een belangrijke rol vervullen in de bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen. Ze hebben een unieke positie, omdat ze in nauw contact staan met de lokale reisagenten en met reizigers op de bestemming. Reisleiders, hostesses en lokale gidsen hebben een voorbeeldfunctie voor veel mensen. Zij kunnen als geen ander mensen bewust maken en voorlichten over kinderprostitutie! Bovendien kennen ze de lokale situatie. Zo kunnen ze direct geconfronteerd worden met seksuele uitbuiting van kinderen, omdat ze het zelf zien of omdat een reiziger komt met een klacht.

Wat kun je als reisleider, hostess of lokale gids doen?

- Op een risicobestemming klanten voorlichten door bijvoorbeeld de ECPAT kofferlabels uit te delen of door ze te informeren over de problematiek.
- In het gastenboek met toeristische informatie over het hotel, de bestemming, et cetera, ook een informatieve tekst opnemen over het voorkomen van kinderprostitutie op de bestemming (in het geval van een risicobestemming) en aangeven dat klanten bij vragen bij de hostess terecht kunnen.
- Het probleem van kinderprostitutie bespreken binnen de groep en reizigers informeren over de plekken waar ze beter niet kunnen komen als ze niet geconfronteerd willen worden met kinderprostitutie. Het bespreekbaar maken van kinderprostitutie werkt bevorderlijk voor de sociale controle binnen de groep. Aangeven dat de reisleider/hostess het aanspreekpunt van de groep is mocht er iets voorvallen.
- Excursies naar redlight districts zoveel mogelijk vermijden. Willen mensen er toch naar toe dan is dat hun goed recht. Leg uit dat op straat rondlopen geen kwaad kan, maar dat geld uitgeven in dit soort gelegenheden indirect bij kan dragen aan de instandhouding van kinderprostitutie.
- Mogelijke daders aanspreken op hun gedrag, waarbij vooral de nadruk moet liggen op de strafbaarheid van het misbruiken van een kind.
- Verantwoordelijke(n) van toeristische voorzieningen aanspreken op hun verantwoordelijkheid en de consequenties voor het bedrijf indien zij kinderprostitutie toelaten.

In hoeverre de verantwoordelijkheid voor bijstand van de reisleider/hostess/lokale gids gaat als iemand uit het reisgezelschap een overtreding begaat, ligt vooral aan het

standpunt dat de reisorganisatie hierover heeft ingenomen.

Hotelier-hotelpersoneel

- Op het informatiebulletin het reglement van het hotel ophangen, waarin ook de visie ten aanzien van kinderprostitutie uitgelegd wordt en waarin duidelijk gemaakt wordt dat het niet toegestaan is dat gasten kinderen meenemen naar de kamer.
- In het gastenboek met toeristische informatie over het hotel, de bestemming, et cetera, een informatieve tekst opnemen over het bestaan van kinderprostitutie op de bestemming (in het geval van een risicobestemming) en aangeven dat klanten bij vragen bij de hostess of iemand van het hotelpersoneel terecht kunnen.
- Het opnemen van een extra clausule in het contract tussen het hotel en de touroperator, waarin wordt aangegeven dat het hotel er alles aan zal doen op haar terrein om kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuiting.
- Mogelijke daders aanspreken op hun gedrag, waarbij vooral de nadruk moet liggen op de strafbaarheid van het misbruiken van een kind.

Reisorganisatie-incoming agent

- Voorlichten van het eigen personeel over de problematiek van seksuele uitbuiting van kinderen in relatie tot reizen en duidelijk maken waarom de reisorganisatie hier aandacht aan wil besteden.
- Het opnemen van een extra clausule in het contract met de incoming agent op de bestemming, waarin staat dat de reisorganisatie tegen kinderprostitutie is en verwacht van de incoming agent dat die er alles aan zal doen in zijn contacten met lokale partners (vervoerders, hotels, gidsen, et cetera) om kinderen te

beschermen tegen seksuele uitbuiting.

- In contacten met toeristische voorzieningen (hotels, vervoerders, lokale gidsen, agenten) de bedrijfsvisie uitdragen, waaronder het beleid ten aanzien van kinderprostitutie. Ook bij het inkopen van toeristische voorzieningen letten op het beleid dat men voert.

Een klant wordt gearresteerd op verdenking van seksueel misbruik van een minderjarige. Wat nu?

Wat moet je als reisorganisatie doen als een klant verdacht wordt van seksueel misbruik van een minderjarige en hiervoor gearresteerd wordt?

Er bestaan vanuit de overheid (dit geldt voor bijna alle landen) geen standaard procedures voor dit soort situaties. Het is een behoorlijk nieuw terrein.

De touroperator kan een contactpersoon aanstellen binnen de organisatie voor dit soort gevallen en het is zaak dat de reisleader/hostess eerst contact opneemt met deze persoon. Deze contactpersoon moet de politie in de woonplaats van de verdachte informeren. Zij zullen dan de benodigde actie ondernemen. Voor de juridische bijstand van degene die een overtreding heeft begaan, moet de reisleader/hostess in ieder geval contact opnemen met de Nederlandse ambassade ter plekke, die de betreffende autoriteiten in Nederland op de hoogte zal stellen. Verder kan de reisleader/hostess contact opnemen met een kinderrechtenorganisatie ter plekke: de lokale ECPAT organisatie, Defence for Children International (DCI), Save the Children, Unicef. Zij zijn op de hoogte van de lokale situatie en weten precies wat voor juridische acties er ter plekke ondernomen moeten worden. ECPAT-NL heeft lijsten met adressen van kinderporganisaties in landen die als risicobestemmingen bekend staan. Deze

kunnen meegegeven worden aan reisleaders/hostesses die op deze risicobestemmingen werken. In een aantal landen zijn zelfs 'hotlines' waar je kinderprostitutie kunt melden. Uiteraard is het dan zaak daarmee contact op te nemen. Voor telefoonnummers kun je contact opnemen met de lokale ECPAT organisatie.

TRAINING

Deze handleiding kan verspreid worden binnen de organisatie. De handleiding kan zelfstandig gelezen worden, maar ook gebruikt worden in een training. Het is belangrijk dat je als reisorganisatie je klanten bewust maakt, zonder dat je daarmee hun vakantieplezier bederft of een beschuldigende vinger opsteekt. Hieronder worden een aantal mogelijkheden gegeven om meer vertrouwd te raken met dit onderwerp. ECPAT-NL heeft ook een handleiding voor trainers ontwikkeld (bijlage B).

Rollenspelen

In een training van reisleaders/hostesses die op risicobestemmingen werken kan met de volgende situaties 'gespeeld' worden (in de vorm van rollenspellen):

Situatie 1

Een deelnemer komt naar de reisleader of hostess toe met de mededeling dat hij/zij iemand uit de groep ervan verdenkt dat hij/zij de vorige avond een kinderprostitutie mee heeft genomen naar zijn/haar hotelkamer...

Actie:

Deze situatie zal alleen in uiterst zeldzame gevallen voorkomen, want je moet het seksueel misbruik echt kunnen aantonen (dit is zelden het geval) en alleen dan moet je als reisleader actie ondernemen. Het kan niet alleen bij sterke vermoedens blijven. De reisleader/hostess moet de betreffende persoon hierop aanspreken, apart van de rest van de groep. Je moet proberen een zo goed en waarheidsgetrouw mogelijk beeld van de situatie te krijgen. Eerst van de deelnemer die het misbruik meldt, vervolgens van de verdachte. Dit kan bijvoorbeeld door het hotelpersoneel vragen te stellen: hoe laat was de deelnemer terug in

het hotel (wanneer haalde hij/zij de sleutel op), was hij/zij alleen of met een minderjarige prostituee, ging de prostituee mee naar de kamer, heeft één van de kamermeisjes wat gehoord of gezien, is de prostituee bekend bij het hotelpersoneel of de eigenaar? Totdat de verdenking zo sterk is dat misbruik hoogstwaarschijnlijk heeft plaatsgevonden, dient het binnenskamers gehouden te worden. De reden hiervoor is dat het vakantieplezier van de rest van de groep niet bedorven mag worden en dat de privacy van de betreffende deelnemer gerespecteerd dient te worden, totdat het tegendeel is bewezen.

Als het vermoeden bevestigd wordt, moet de reisleader of hostess de contactpersoon binnen de reisorganisatie hiervan op de hoogte brengen. Deze zal dan de benodigde maatregelen nemen: contact opnemen met de Nederlandse ambassade en het op de hoogte stellen van de politie in de woonplaats van de verdachte. De reisleader of hostess kan eventueel een lokale kinderrechtenorganisatie voor informatie en bijstand benaderen. Vervolgens moet de groep hiervan op de hoogte gesteld worden en zal de tourleader of hostess de nodige steun moeten bieden.

Situatie 2

Je groep verblijft een paar dagen in Bangkok. Een paar mensen uit je groep willen (facultatief) naar Pat Pong (rosse buurt) en vragen je om informatie en tips hierover. Hoe spring je hiermee om...

Actie:

Als het goed is heb je het onderwerp al besproken in de groep. En op de eerste dag van aankomst in Bangkok komt het onderwerp nog eens uitgebreid aan bod: hoe zit het nu allemaal in elkaar? Het is belangrijk dat je niet te belerend en te

moralistisch overkomt, hou het zakelijk. Het is echter niet verkeerd om je mening te geven, die zal toch wel gevraagd worden. Mochten er dan nog mensen in je groep de buurt willen bekijken (je kunt het ze niet verbieden), dan kun je ze uitleggen hoe ze dat het beste kunnen doen zonder indirect bij te dragen aan seksuele uitbuiting van kinderen. Het zou nuttig en leerzaam zijn om ze na afloop naar hun ervaringen te vragen, het liefst in het bijzijn van de hele groep, bijvoorbeeld bij het diner.

Situatie 3

Je verblijft als reisleader of hostess al enige tijd in een land. Je bent goed op de hoogte van de lokale situatie. Je hoort van één van de kamermeisjes van het hotel waar je altijd met de groep verblijft en met wie je goed contact hebt, dat het hotel gasten de gelegenheid geeft voor het seksueel misbruiken van minderjarigen. Wat doe je...?

Actie:

De reisleader neemt in dit geval contact op met de contactpersoon van de touroperator die hierover gaat en overlegt daarmee. De touroperator stuurt een schriftelijke brief of fax naar het hotel met het mission statement van de touroperator en een waarschuwing. De lokale reisagent wordt ook op de hoogte gesteld. De reisleaders die in navolging hierop op deze bestemming reizen zullen geïnstrueerd worden door hun regiocoördinator (die is geïnformeerd over de gang van zaken door de contactpersoon kinderseksstoerisme bij de touroperator) om het hotel in de gaten te houden. Het is dus van groot belang dat de communicatie tussen de reisleader, de contactpersoon kinderseksstoerisme en de verschillende regiocoördinatoren goed verloopt om als organisatie goed op de hoogte van de lokale situatie te blijven. Pas dan kun je de juiste maatregelen nemen. Ga echter pas over tot actie wanneer je

zeker weet dat de situatie ook daadwerkelijk zo is. Informeer bij verschillende mensen onopvallend naar de situatie in het hotel: informeer bij de reisagent, taxi-chauffeurs en een lokale kinderrechtenorganisatie die goed op de hoogte is.

Op al deze situaties kan geen pasklaar antwoord gegeven worden. Veel zal afhangen van de sociale vaardigheden van de reisleader/hostess en de relatie die hij/zij in de loop van de reis met de groep heeft opgebouwd.

Stellingen

Aan de hand van een aantal stellingen kan een discussie gevoerd worden onder het reispersoneel. Voorbeelden van stellingen zijn:

"In sommige landen zijn de meisjes nu eenmaal sneller seksueel volwassen dan in andere landen".

"Voor die kinderen is het een manier van overleven. Je kunt het als westerling niet maken om deze bron van inkomsten te verbieden".

"Het is een kwestie van vraag en aanbod. Daar kun je toch niks tegen doen".

"De klant is koning".

Belangrijke websites

www.ecpat.nl
 www.ecpat.net
 www.world-tourism.org/protect_children/partners
 www.thecode.org
 www.interpol.int/Public/Children/SexualAbuse:
 lijst met wetgeving per land op het gebied van seksuele uitbuiting van kinderen.

Bijlage A

Stand van zaken per regio

In tegenstelling tot het beeld dat de meeste mensen hebben, komt seksuele uitbuiting van kinderen overal ter wereld voor. Er kunnen verschillende oorzaken aangewezen worden die per regio verschillen en vaak cultuurgebonden zijn. Een tocht langs de verschillende werelddelen levert het volgende beeld op.

Latijns Amerika

In Latijns Amerika lijkt seksuele uitbuiting van kinderen toe te nemen. Zowel armoede, toenemende migratie van het platteland naar de stad, het uiteenvallen van familieverbanden, geweld en seksueel misbruik van kinderen in familieverband, maar ook het machismo worden gezien als factoren die hieraan bijdragen. In bepaalde landen spelen specifieke factoren een rol. In landen als Nicaragua, El Salvador en Guatemala bijvoorbeeld heeft de jarenlange burgeroorlog een cultuur van geweld gecreëerd. Prostitutie van straatkinderen is de meest duidelijk aanwezige en zichtbare vorm van kinderseksstoerisme in Latijns Amerika. Er wordt echter ook gemeld dat steeds meer meisjes uit de middenklasse in de prostitutie gaan omdat daarmee in korte tijd veel geld verdiend kan worden. Zoals in Colombia, waar schoolgaande tienermeisjes zich gedurende een beperkt aantal jaren prostitueren om hun opleiding te betalen. Dit gaat vaak gepaard met druggebruik en daaropvolgend drugsverslaving, waardoor de behoefte aan geld groeit en het steeds moeilijker wordt om uit de prostitutie te komen. In gebieden waar zware industrie gevestigd is en veel mannen werken en wonen, vaak zonder hun familie, komt kinderseksstoerisme veel voor. Dit is bijvoorbeeld het geval in Colombia, in het binnenland van Suriname en Brazilië en in de havens van Uruguay.

Kinderseksstoerisme neemt toe. Het is met name een probleem in Brazilië, maar ook in Mexico, Colombia, Peru, Argentinië en Costa Rica. De oorzaken hiervoor moeten gezocht worden in strengere wetgeving in andere landen, de toenemende controle op kinderseksstoerisme in Azië en de grote hoeveelheid informatie over seksbestemmingen in deze landen op internet.

Caribisch gebied

Kinderprostitutie is een significant probleem in veel landen in het Caribisch gebied. De voornaamste factoren die hieraan bijdragen zijn het hoge niveau van armoede en werkeloosheid en seksueel misbruik binnen het gezin. De eerstgenoemde factoren resulteren in een behoefte van zowel volwassenen als kinderen om alternatieve bronnen van inkomsten te genereren om te overleven. Het proces wordt vergemakkelijkt door het ontbreken van goede wetgeving en inadequate naleving van die wetgeving. Sekstoerisme, waaronder kinderseksstoerisme, is stijgende in deze landen en vooral zichtbaar in de Dominicaanse Republiek, Jamaica, Barbados, Cuba, Haïti en Trinidad en Tobago. De Dominicaanse Republiek dient met haar geschatte 50.000 vrouwen en kinderen die overzee in de seksindustrie werken als vierde in de rij van bronlanden, na Thailand, Brazilië en de Filipijnen. Met de groei van het kinderseksstoerisme is de vrijwillige migratie van prostituees binnen een land en de regio een feit geworden. Dit om zowel klanten te winnen, maar ook om anonimiteit te kunnen waarborgen. In de Dominicaanse Republiek bijvoorbeeld komen de meeste vrouwen en kinderen die zichzelf op straat prostitueren uit Haïti. Een kenmerk van het Caribisch gebied zijn de vrouwelijke toeristen die zich inlaten met jonge, lokale mannen (de zogenaamde *beach boys*).

Afrika

In de meeste Afrikaanse landen groeit het aantal kinderprostituees. Een aantal factoren lijken daarbij een belangrijke rol te spelen: armoede, oorlog (aanwezigheid van militairen en hulporganisaties), gebroken gezinnen als gevolg van HIV/aids en het opkomend toerisme. Ook zorgt in Afrika, net zoals in veel andere ontwikkelingslanden, de angst voor aids voor een grote vraag naar jonge meisjes en maagden, omdat men denkt dat de kans op besmetting dan kleiner is. De geringe status van vrouwen en meisjes in veel Afrikaanse landen heeft ook een grote invloed op het bestaan van seksuele uitbuiting. Een typisch Afrikaans fenomeen zijn de *sugar daddies* (suikerrooms). Dit zijn oudere mannen die meisjes schoolgeld, kleding en cadeautjes geven in ruil voor seks. In Ghana zorgt de *Trokosi* traditie voor seksuele exploitatie van meisjes. Maagden worden aan priesters geofferd om de Goden gunstig te stellen voor misdaden begaan door andere familieleden. De initiatierite houdt een huwelijk met een God en een priester in. Het meisje wordt daarmee het bezit van een priester en moet als (seks)slaaf werken voor een aantal jaar, soms ook levenslang.

In Noord Afrika is het onderwerp van seksuele uitbuiting uiterst gevoelig vanwege heersende traditionele normen en waarden. Kinderprostitutie is nauwelijks zichtbaar, maar vaak verborgen in de vorm van (gedwongen) kindhuwelijken. Kindersekstoerisme en kinderprostitutie is het meest zichtbaar in Marokko, Egypte, Tanzania, Kenia, Gambia, Zambia en Zuid-Afrika. In bepaalde toeristengebieden, vooral in Noord Afrikaanse steden als Cairo, Marrakesh, Casablanca en Tunis is er een relatie tussen het toerisme en de groei van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Niet alleen meisjes maar ook jongens, werkend als straatverkopers,

koerier of in de huishouding zijn hier vaak het doelwit.

Midden Oosten

Er is weinig informatie over het bestaan van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen in het Midden Oosten. De meeste landen ontkennen met klem het bestaan ervan. Culturele waarden, de positie van vrouwen en religie lijken deze houding te bepalen. Op alles wat met seks te maken heeft heerst een groot taboe. Toch zijn er sterke aanwijzingen dat commerciële seksuele uitbuiting van kinderen in het Midden Oosten voorkomt en toeneemt. De oorzaken hiervoor zijn de verschillende langdurige oorlogen en politieke conflicten in het gebied en de aanwezigheid van welvarende buitenlandse werknemers. In veel Arabische landen is de leeftijd waarop meisjes mogen huwen erg laag. Deze wetgeving kan misbruikt worden voor seksuele uitbuiting van kinderen. De Iraanse overheid bijvoorbeeld staat korte termijn contracten, *siqueh*, toe. Hierdoor is het mogelijk dat een man gedurende een korte tijd, variërend van een paar uur tot een aantal maanden, met een vrouw kan trouwen. Soms gaan rijke mannen uit het Midden Oosten een *siqueh* aan met arme plattelandsmeisjes. De familie van deze meisjes krijgen veel geld hiervoor.

Er zijn veel gevallen bekend van mannen uit het Midden Oosten, met name Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Koeweit, die als sekstoerist naar Thailand, Indonesië, India, Pakistan, Marokko, Egypte en Europa gaan.

Oost en Centraal Europa en de Baltische Staten

Sinds de oorlog in Joegoslavië is seksuele uitbuiting in de regio enorm toegenomen, voornamelijk door de aanwezigheid van grote troepen militairen. Daarnaast is in Oost Europa de communistische structuur zo snel afgebroken, dat er nog geen ander

sociaal systeem voor in de plaats is gekomen. Deze sociale en economische chaos heeft ertoe geleid dat vooral in de grote steden duizenden kinderen op straat leven. Voor hen is prostitutie vaak de enige manier om te kunnen overleven. In vergelijking met andere regio's, vormen jongens het grootste deel van het totale aantal kinderprostituees.

West Europa en Noord Amerika

In de geïndustrialiseerde landen in West en Noord Europa, de Verenigde Staten en Canada wordt het bestaan van kinderprostitutie erkend, maar ondanks het bestaan van goede onderzoeksfaciliteiten zijn er weinig tot geen cijfers beschikbaar. De voornaamste oorzaken van kinderprostitutie zijn gezinsproblemen, armoede, groeiende economische ongelijkheid, druggebruik en (dit geldt vooral voor welvarende samenlevingen) extreem consumptiegedrag. De meeste kinderen die in de prostitutie belanden zijn weggelopen van huis vanwege geweld en misbruik, verwaarlozing of alcohol- of drugsverslaving van een van de ouders. Ze vallen buiten de regels en voorzieningen van het sociaal welzijnssysteem. Prostitutie is voor hen vaak de enige manier om te overleven.

Pacific

Er is grote bezorgdheid dat pedoseksuelen en kinderhandelaren in toenemende mate hun activiteiten ook naar de Pacific verplaatsen. Er zijn drie redenen hiervoor. Ten eerste het opkomend toerisme in de Zuid Pacific, dat kinderen kwetsbaar maakt voor seksuele uitbuiting. Ten tweede zijn kindersekstoeristen op zoek naar alternatieve bestemmingen sinds ze actiever vervolgd worden in Azië. Tenslotte is er sprake van toenemende armoede in de Zuid Pacific. De toenemende consumptiebehoefte, vooral in Australië, leidt ertoe dat veel kinderen van de Pacific eilanden zich

laten verleiden tot prostitutie. Kinderprostitutie komt vooral voor in Australië, Nieuw Zeeland, Fiji en Papua Nieuw Guinea.

Azië

In veel landen in Azië komt kinderprostitutie op grote schaal voor. Het gaat voornamelijk om bordeelprostitutie, hoewel in sommige landen, zoals de Filippijnen, straatprostitutie meer algemeen is. Een toenemende consumptiebehoefte speelt in Noord Oost Azië een belangrijke rol in het bestaan van kinderprostitutie. In Zuid Oost Azië is armoede de grootste oorzaak. Beide regio's hebben gemeen dat kinderen die zichzelf prostitueren vaak een achtergrond van seksueel misbruik en huiselijk geweld hebben. Sociale en economische omstandigheden in de regio vormen de voedingsbodem voor seksuele uitbuiting van kinderen. Ondanks de economische groei van de laatste jaren, leeft de overgrote meerderheid van de bevolking van Azië dichtbij de armoedegrens. De groeiende welvaart heeft het verschil tussen arm en rijk juist verscherpt. Materialisme en consumptiepatronen zijn toegevoegd aan traditionele manieren van leven en waardesystemen. De economische crisis van 1997 heeft geleid tot een toename van het aantal kinderprostituees. Het geregeld bezoeken van prostituees is 'gewoon' in veel landen in Azië en de rol die jongeren spelen bij het verlenen van commerciële seksuele diensten is algemeen en wijdverbreid. Ook spelen culturele praktijken een rol. In India en Nepal bestaat bijvoorbeeld het *Devadasi* systeem, waarbinnen meisjes verkocht worden aan priesters en zichzelf moeten gaan prostitueren.

Handleiding voor trainers

De handleiding is in de eerste plaats gemaakt voor Nederlandse reisorganisaties. Het is belangrijk dat de trainer de informatie overbrengt op de manier die het beste werkt lokaal, of binnen de organisatie. Het kan zijn dat de doelgroep het niet gewend is om training te krijgen, wat betekent dat de informatie op een andere manier overgebracht moet worden. De trainer moet zich het materiaal eigen maken en vertalen naar de eigen praktijk.

Ook is geen rekening gehouden met de verschillende culturele achtergronden van zowel de trainer als de mensen voor wie de training bedoeld is. Bovendien is het is zaak dat de trainer het niveau (taalgebruik, manier van presenteren, duur van de training, et cetera) van de training aanpast aan het niveau van de groep waarvoor hij/zij staat.

Doelgroep

De handleiding die voor je ligt is bedoeld voor reispersoneel die op bestemmingen werken waar seksuele uitbuiting van kinderen voorkomt. Het gaat dus om:

- reispersoneel vanuit de landen waar de toeristen vandaan komen: reisleiders die meereizen met de groep, standplaats hostesses, inkopers, baliepersoneel, regiocoördinatoren;
- reispersoneel uit de bestemmingslanden: lokale gidsen, reisleiders, hotelpersoneel, personeel van de reisagent.

Voor het informeren en trainen van reispersoneel op de bestemming zelf is deze handleiding ook verkrijgbaar in het Engels, Spaans en Duits.

Uitleg training

De training kan gegeven worden als

onderdeel van de reguliere training van reispersoneel, of wanneer er gelegenheid voor is, als aparte training. Het is afhankelijk van het beleid van de reisorganisatie, hoeveel tijd ingeroosterd wordt voor het trainen van personeel. De informatie uit de handleiding wordt door de trainer besproken. De handleiding kan gebruikt worden als basis voor de training en kan als naslagwerk dienen voor het personeel. Daarna kan de opgedane kennis toegepast worden door middel van het nabootsen van praktijk situaties. Rollenspelen en stellingen zijn handvaten om de kennis eigen te maken.

Rollenspelen

In de handleiding worden een aantal situatieschetsen gegeven. Dit zijn voorbeelden. Het werkt over het algemeen beter om uit eigen ervaring te putten, om voorbeelden te gebruiken die dichtbij de betreffende doelgroep liggen. Zo kunnen mensen zich beter inleven en gaat het onderwerp ook meer leven.

De doelgroep kan in verschillende groepjes ingedeeld worden. Als trainer kun je de situatieschetsen op een kaartje zetten en uitdelen. In groepjes wordt dan hierover nagedacht en gediscussieerd. Dit kan ook gedaan worden in de vorm van rollenspelen. Eén persoon speelt bijvoorbeeld de reisleider, een ander de klant. Dit kan dan naderhand groepsgewijs besproken worden. Mensen kunnen elkaar aanvullen en wellicht tot een benadering komen hoe ze met bepaalde situaties om kunnen gaan. De reacties van de verschillende groepjes kunnen ook klassikaal besproken worden.

Stellingen

Aan de hand van de stellingen die eerder in deze handleiding als voorbeeld gegeven zijn, kan met de hele groep gediscussieerd worden onder leiding van de trainer.

ECPAT-NL

ECPAT-NL bestaat sinds 1995 en is een coalitie van Defence for Children International afdeling Nederland, Kerk in Actie/Kinderen in de Knel, stichting Kinderpostzegels Nederland, Mensen in Nood/Cordaid en stichting Retour. ECPAT-NL voert campagne tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen. Door voorlichting van en bewustwording over het probleem van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen te vergroten, probeert ECPAT-NL betrokkenheid te creëren bij de Nederlandse bevolking bij het tegengaan van dit probleem. Daarnaast wordt er gelobbyd bij de overheid, politieke partijen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven voor goede hulpverlening en adequate en

effectieve wet- en regelgeving gericht op voorkoming van seksuele exploitatie van kinderen. De lobby richt zich ook op preventie- en hulpprojecten voor kinderen die het risico lopen in de prostitutie terecht te komen. ECPAT-NL stimuleert en volgt bovendien onderzoek op dit gebied, onder andere naar de rol van Nederlanders bij seksuele exploitatie van kinderen in het buitenland en in Nederland. ECPAT-NL is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van het Nationaal Actie Plan "aanpak seksueel misbruik van kinderen" dat in mei 2000 door de Nederlandse regering is gepresenteerd. Ook bij de uitvoering en monitoring van het plan is ECPAT-NL betrokken.

Defence for Children International - afdeling Nederland

Postbus 75297
1070 AG Amsterdam
tel: 020-4203771
fax: 020-4203832
email: dcinl@wxs.nl
website: www.defenceforchildren.nl

Defence for Children International (DCI) is een internationale organisatie die wereldwijd opkomt voor de rechten van het kind. De Nederlandse afdeling richt zich in Nederland op voorlichting over de rechten van kinderen. DCI-Nederland is ook actief op het terrein van fondsenwerving voor rechtshulpprojecten van DCI-secties overal ter wereld. DCI heeft een consultatieve status bij de Verenigde Naties en bij de Raad van Europa.

Stichting Kinderpostzegels Nederland

Schipholweg 73-75
2316 ZL Leiden
tel: 071-5259800
fax: 071-5130147
email: skn@skn.nl
website: www.kinderpostzegels.nl

Kinderpostzegels Nederland steunt jaarlijks honderden projecten voor kinderen die in moeilijke omstandigheden verkeren. Van de financiële middelen wordt een helft in Nederland besteed en vindt de andere helft een weg naar landen in de Derde Wereld en Oost-Europa. In Nederland richt Kinderpostzegels zich vooral op kinderen met een handicap en kinderen die zijn aangewezen op jeugdhulpverlening. In het buitenland ijvert Kinderpostzegels naast de opvang en opleiding van kinderen met een handicap voor verbetering van het lot van straatkinderen, werkende kinderen en kinderen die het slachtoffer zijn van geweld.

Stichting Retour

Postbus 1570
6501 BN Nijmegen
tel: 024-3606224
fax: 024-3606224
email: info@retour.net
website: www.retour.net

De Stichting Retour bevordert verantwoord toerisme naar ontwikkelingslanden, door middel van onderzoek, advies, projectuitvoering en voorlichting. Hierbij wordt samengewerkt met Nederlandse en buitenlandse organisaties voor duurzame ontwikkeling.

Kerk in actie / Kinderen in de Knel

Postbus 456
3500 AL Utrecht
tel: 030-8801456
fax: 030-8801457
email: info@kerkinactie.nl
website: www.kerkinactie.nl

Kinderen in de Knel verleent namens vijftien protestante kerken en groepen in Nederland financiële steun aan projecten voor kinderen in zeer moeilijke omstandigheden in ontwikkelingslanden. Het gaat hierbij om projecten die door mensen ter plekke zijn opgezet en worden uitgevoerd. De projecten moeten direct ten goede komen aan de kinderen of gericht zijn op de verbetering van hun rechten.

Stichting Mensen in Nood / Cordaid

Postbus 16436
2500 BK Den Haag
tel: 070-3136200
fax: 070-3136201
email: info@menseninnood.nl
website: www.menseninnood.nl

Wereldwijd, bij rampen, oorlogen of andere noodsituaties helpt Mensen in Nood getroffenen. Vluchtelingen en ontheemden, kwetsbare groepen zoals straatkinderen, werkende kinderen, mensen met een handicap en ouderen, kunnen rekenen op de steun van Mensen in Nood, via de plaatselijke hulpverleners. Deze hulpverlening is onafhankelijk, volgens de christelijke traditie van solidariteit, ongeacht religie, herkomst of politieke overtuiging. Mensen in Nood maakt deel uit van Cordaid en via Cordaid van het internationale Caritasnetwerk, en Samenwerkende Hulporganisaties (SHO).